

ni šol. V Tomaževici na Volčjemgradu in v Svetem se pripravljajo sode za šolo. Razumemo, da je tak pouk, kakor v Komnu, pomanjkljiv, ali boljše je nekaj, kakor pa nič.

—g— **Otroci goriških beguncev v ljubljanskih ljudskih šolah.** V šolskem letu 1915/16 so obiskovali ljubljanske ljudske šole 404 otroci goriških beguncev, in sicer: I. deško 43 dečkov, II. deško 18 dečkov, III. deško 12 dečkov, IV. deško 10 dečkov, šišensko deško 11 dečkov, šišensko dekliško 17 deklic, šentjakobsko slov. osemrazrednico 33 deklic, lichtenturnsko slov. osemrazrednico 29 deklic, marijaniško 2 dečka, mestno nemško deško 50 dečkov, mestno nemško dekliško 89 deklic, sulferajnsko deško 39 dečkov, zas. nemško dekliško osemrazrednico 40 deklic in zasebno nemško šišensko 6 dečkov in 5 deklic, skupaj 191 dečkov in 213 deklic. — Tudi sicer je bilo po kranjskih ljudskih šolah več otrok goriških beguncev.

—g— **V Nabrežini** zopet začno s poukom v ljudski šoli.

—g— **Uspoboljenostni izpiti za primorske učitelje meseca novembra t. l. v Ljubljani.** Ker je nameravan predlog, naj bi se dovolili v prihodnjem novembru — kakor meseca maja 1916 — za primorske učitelje usposoblenostni izpiti s slovenskim in nemškim učnim jezikom pred posebno komisijo v Ljubljani, se vabijo primorski učiteljski kandidati in kandidatice, ki bi hoteli biti pripuščeni k omenjenim izpitom, naj vložijo čim prej pravilno opremljene na c. kr. okrajni šolski svet naslovljene prošnje predpisanim potom (po svojem šolskem vodstvu) ravnateljstvu c. kr. izpraševalne komisije za ljudske in meščanske šole v Gorici, sedaj v Ljubljani, Dunajska cesta 38/II.

—g— **V Devinu** je »Lega nazionale« popolnoma posuta.

—g— **Goriški deželni odbor** bo izdal mesečnik, ki bo v njem opisano delovanje odborovo.

—g— **Razpisuje se natečaj za študentske stipendije** 600 K ustanove Nj. Prevzv. deželnega glavarja grofa Franca Coroninija-Cronberga, ustanovljene v spomin na 40-letnico vladanja Njegovega Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I. Pravico do tega študentskega natečaja imajo ubožni dijaki, ki so pristojni v kako občino poknežene grofije Goriško-Gradišanske in ki z dobrim uspehom pohajajo avstrijsko visoko šolo (vseučilišče, tehniko ali zemljedeljsko visoko šolo). Prosilci naj predložijo svoje pravilno opremljene prošnje goriškemu deželnemu odboru (sedaj na Dunaju I., Parlament) do 1. novembra 1916.

—g— **V Črničah** se je otvorila s 1. septembrom ljudska šola. Poučujeta dve učiteljici. Črniče so od Gorice oddaljene 10 km. Črniče so ob poti oz. Gorice v Ajdovščino skozi Rožno dolino mimo Ajševce in Sempasa. Skozi Rožno dolino teče nova bojna črta, torej je šola v Črničah pravi blizu nove fronte. Občina Črniče, to je Črniče, Batuje in Selo, šteje okoli 1500 prebivalcev. Dobra kmetiška občina. Oba nadučitelja, Baša iz Črnič in Merljak iz Batuj, sta pri vojakih.

—g— **Slovensko begunsko sirotišče na Dunaju** se nahaja v I. kraju, Vollaufgasse. Neka Poljakinja gospodinja v sirotišču, neka Nemka je za prefektinjo, tolmači in posreduje med otroki in njima neka mlada Slovenka. Za konvikte se išče izkušena slovenska učiteljica. Prijavitelj se je goriškemu ordinariatu v Zatični na Dolenskem. — Za italijanske konvikte je poskrbljeno v vsakem oziru bolj praktično.

Tržaške vesti.

—t— **Hvala vrtcu učitelju.** Neki oče piše »Educatore« iz Katinare: Zadnje dni smo zvedeli, da je naš dosedanji šolski voditelj Ciril Valentič imenovan za voditelja škedenjske šole. Naj mi bo dovoljeno, da mu tem potom v imenu staršev šolskih otrok iskreno čestitam! Z druge strani pa obžalujemo njegov odhod, ker dobro vemo, kaj je z njim izgubila katinarska šola. Deloval je tu 7 let kot vzoren voditelj. Za vse, kar je storil naši mladini, bodi mu izrečena prav presrečna zahvala!

—t— **Slovenski otroški vrtec na Vrdeci,** ki ga je doslej vzdrževala Družba sv. Cirila in Metoda, je z dnem 16. t. m. prevzel mestni magistrat v svojo oskrbo. — V privatni lasti je bil ta vrtec 19 let; dobri volji šolskih oblasti ter trudu in prizadevanju prijateljev slovenske mladine se je sedaj posrečilo, da je ta otroški vrtec sprejet med mestne otroške vrtece. Za sedaj sta mu določeni dve šolski sobi, a poleg tega dobivajo otroci v šoli vse enake predpasnike in kosilce, kakor je to

navada v vseh mestnih (italijanskih) otroških vrtcih. Učni jezik ostane seveda tudi nadalje slovenski. — Zato upamo, da bodo starši tudi odslej izročevali svojo nežno mladino v roke, ki so znegovale eno celo svetoivansko generacijo, in to tembolj, ker je bil ta vrtec že z dnem 6. julija 1898 z odlokom št. 37403/VI.98. priznan kot vzorno urejen. V teku teh 19 let se je izvežbalo v vrtcu 12 vrtnaric, ki so vse napravile v Gorici ali v Ljubljani izpit z dobrim uspehom. — Mi želimo iskreno, naj to zavetišče slovenske mladine tudi nadalje procvita in rodi mnogo dobrega sadu!

—t— **Imenovanje.** Tovariš Slavoj Dimnik, podučitelj na c. kr. pripravnički za srednje šole v Trstu, je imenovan s pravicami in dolžnostmi vadniških učiteljev za voditelja in učitelja X. čin. razreda na c. kr. pripravnički na Proseku ter hkrati dodeljen c. kr. pripravnički za srednje šole v Trstu. Na njegovo mesto je pa imenovan za podučitelja dosedanji suplent tov. Hinko Medič.

—t— **Uspuh vojaškega dneva v Trstu.** Čisti dobiček vojaškega dneva v Trstu 18. avgusta znaša 43.550 K 36 v.

—t— **Vprašanje hrvatske šole v Trstu.** S tem vprašanjem se je bavil te dni zagrebški »Obzor«. Omenja, da se je v ta namen ustanovilo »Hrvatsko šolsko društvo«, ki je nabralo že okoli 40.000 kron, ki so se porabile kot zadatje za nakup hiše, vredne 24.000 K. Ker pa je v tem izbruhnila vojna, in ni moglo društvo plačati vse kupne cene, se je sklenil z lastnikom dogovor, po katerem izgubi društvo hišo in onih 40.000 K, ako v 2 mesecih po končani vojni ne plača vse kupnine. Zagrebški list se nadeja, da je odbor ukrenil potrebno, da prepreči to izgubo; meni pa, da bi bilo morda bolje, da se je vse prepustilo Družbi sv. Cirila in Metoda za Istro, kakor je ta tudi sama želela in bi bili nje uspehi ovencani z otvoritvijo hrvatske šole v Trstu. Mnogo bi mogli pripomoči tudi številni denarni zavodi. Seveda bi trebalo organizacije, ki bi napravila proračun za te šole in porazdelila stroške.

—t— **Razpis študentske stipendije.** Cesarski komisar razglasi: Za šolsko leto 1916/17 se podelje sledeče študentske stipendije iz ustanove »Marco Levi« mladeničem pohvalnim in občeznani ubožnim, pristojnim in stanujočim v Trstu: I. kron 600 (šeststo) vsaka: 1. dve za dijake pravne fakultete; 2. dve za dijake filozofske fakultete; 3. dve za dijake višje tehnične šole in 4. dve za dijake umetniške akademije ali kaknega glasbenega konservatorija. Ena študentska stipendija te štiri kategorije je določena za mladeniča židovske vere in ena za mladeniča, ki ni židovske vere; 5. ena za dijaka zdravilstva židovske vere, II. kron 400 (štiristo) vsaka: 1. dve za dijaka c. kr. trgovsko-navtične akademije (trgovski oddelek); 2. dve za dijake c. kr. trgovsko-navtične akademije (navtični oddelek). Tudi ta študentske stipendije te dveh kategorij je ena določena za mladeniča židovske vere in ena za mladeniča, ki ni židovske vere. 3. ena za dijaka, ki ni židovske vere in obiskuje srednjo šolo (gimnazijo ali realko). Nepodeljene študentske stipendije zaradi pomanjkanja sposobnih prosilcev ene ali druge kategorije gori imenovanih študij se podelje kakor »izredne študentske stipendije« dijakom drugih strok, eventualno tudi učencem srednjih šol, v tem slučaju pa v znesku po kron 400.—. Prosilci naj vložijo prošnje na vložnem uradu mestnega magistrata do 30. t. m., opremljene z rojstnim listom, potrdilom družinskih ekonomičnih razmer in z dvema zadnjima semestralnima izpričevaloma.

Istrske vesti.

—i— **Dr. Laginja med evakuiranci.** Kakor javljajo puljskemu »Hrv. Listu« iz Steinklamna, je dr. Laginja dne 29. avgusta obiskal tamkaj nahajajoče se istrske evakuirance, da se osebno prepriča o njihovem stanju. Nadejati se je, da ta obisk prinese dobrega sadu za evakuirance.

—i— **Hrvatje in Slovenci na Reki** nimajo zaradi tam vladajočih razmer nobene šole. Sušak je priskočil Reki na pomoč, zgradil obsežno šolsko poslopje in namestil večje število učiteljskega osebja, dalje se vzdržuje »Sklonišče« in društvo »Ljudevit Gaj« podpira otroke iz Reke, da jim olajša obisk sušaških hrvatskih šol. Narodna dolžnost slovanskih Rečanov je, da vpišejo svoje otroke v hrvatske šole in ne v laške ali madžarske raznarodovalnice!

—i— **Tovariš Lazar Anton,** svoj čas učitelj na ljudski šoli v Koštoboni (p. Pomjan, Istra), se vabi (v syrhu dopisiljavne

neklih listin), da naznani sedanjemu svojemu naslovu ravnateljstvu c. kr. moškega učiteljskega goriškega, sedaj v Ljubljani, Dunajska cesta 38/II.

—i— **Vojno zavarovanje za občino Materija** je prevzel tovariš nadučitelj Šiškovič iz Herpelj. Uraduje v Herpeljah v šoli od 4. septembra naprej vsak dan do konca šolskih počitnic od osmih zjutraj do ene popoldne. Potrebno je, da se zavaruje vsak vojak na bojišču, delavec in ujetnik.

iz Dalmacije.

—d— **Umrl** je v Splitu častni kanonik in vpkopniški šolski svetnik msrg. Jakob Pivčević.

—d— **Cirilice se ne bodo več učili v Dalmaciji.** C. kr. dalmatinski deželni šolski svet javlja: Po odredbi c. kr. naučnega ministrstva odpade pouk cirilice s početkom šolskega leta 1916/17 na vseh ljudskih, meščanskih in srednjih šolah.

Splošni vestnik.

Podružabljenje rodovine. O vseh socialnih vprašanjih mora biti tudi slovensko učiteljstvo kot najinteligentnejši in vzgojni faktor med slovenskim narodom dobro poučeno, da more v vseh slučajih prav svetovati ljudstvu in mu dajati pojasnila v vsakem primeru. Zato ne bo odveč, ako izpregovorimo po »Delavcu« besedo o podružabljenju rodovine! — Z razvojem družbe se razvija in izpreminja tudi oblika rodovine. Jako bogata zgodovina o razvoju rodovinskega življenja nam opisuje izpremembe, ki jih je tekom razvoja preživela rodovina od pradavnih časov pa do danes, ko se spriče sedanjih svetovnih dogodkov vrši pravcati prvirat v rodovinskem življenju. — Prvotna rodovina ni imela naloge kot življenska skupnost, skrbeti za porod otrok, za naraščaj, morala je marveč tudi delati skupno za rodovino; posamezni člani rodovine so odpravljali odkazana dela za prehrano rodovine in za izboljšanje posesti. Ko je nastopila nova doba, doba stroja, je ta jela posamezne člane rodovine boljbolj odtezati skupnemu domačemu delu, tako da je rodovina postala le nekaka gostaška skupnost, ki v svojem stanovanju zauživa to, kar se nje posamezni člani daleč od svojega doma prislužijo. V tistem trenutku, ko je hitrejše obdelovanje in izdelovanje blaga zahtevalo, da se posamezne vrste delavstva, ki je prej izvrševalo svoje delo na domu, morale opravljati delo v skupni delavnici ali tvornici, je moral mož, za njim kmalu tudi žena zapustiti dom iskat si zaslužka v tvornico. Od srednjega veka do danes si je razvoj industrije boljbolj uglašal pot, z izumitvijo stroja pa se je proces še pospešil, in spoznanje, da ne kaže prepovedati ženi dela izven doma, se je že popolnoma utrdilo. Razentega pa so vojni dogodki omenjeni razvoj tako silno pospešili, da ga običajne razmere v doglednem času ne bile dovršile. Imamo namreč že takorekoč dejstvo pred seboj: oblika rodovinskega življenja je že povsem drugačna, nego je bila komaj pred dvema letoma. — Stotisoče žen je že stopilo na delovni prostor moža, stotisoče žen, mater mora doma nadomeščati otrokom očeta, morale so na delo v tvornico, v delavnice, opravljajo kmetiška dela; njih materinske naloge niso več tiste, ki so bile poprej. Postale so matere v drugačni obliki, matere, ki ne dele s svojimi otroki koščka kruha, morajo marveč ta košček kruha sedaj, ko ni moža, tudi zaslužiti, da njih mali ne stradajo. Problem, kako naj bi se materinstvo in žensko delo dalo združiti, ni več problem učenjakov, temveč je problem trdega življenja, krutega dejstva. Le malo mater se mora ostati pri svojih otrocih, ogromna večina pa mora rano na delo in vidi zopet svoje male šele pozno zvečer. Vse to pa ni le začasna posledica vojne, marveč je dejstvo, ki mu je odmerjena dolga doba, dejstvo, ki ga treba javno priznati, ker bi sicer naše družabne oblike novim življenskim pogojem ne mogle zadoščati. — Država, dežele in občine so že na delu, da se prilagode novim razmeram. Organizacija otroških domov bo podlaga za sirotinsko oskrbo. Ne mislijo več na sirotiščnice, kamor so otroke zaprli, temveč le na otroške domove, kjer bo družina po delu sprejela zopet svoje otroke. V teh domovih tudi ne bo govora o kako miloščini: mati bo prispevala sama primeren znesek, in tako se bo upoštevalo nje željo, kadar pojde za blagor nje otroka. Občine prirejajo ljudske kuhinje, kjer naj dobi delovna družina snažno in tečno hrano za primeren zne-

sek, ker ji čas ali pa zaslužek ne dopušča, da se oskrbuje s hrano doma. Treba ne bo nič več velikega števila malih loncev na ognjiščih pri posameznih rodovinah, temveč veliki občinski kotli bodo delili posameznikom primerno hrano. — Rodovina preneha s tem biti nekaka kuhinjska skupnost, morda bo še skupaj sedela pri mizi; treba pa ne bo več posamezne skrbiti za hrano za posamezne rodovinske člane, vse to bo družabno delo, vleobrat in ne več domače delo v doseadanem zmislu. Zato pa bodo ljudje ineli več počitka in več časa bodo posvečali svojim otrokom, ko se vrnejo od dela, ker jim tega domačega dela ne bo treba opravljati. Tako podružabljenje ne bo razdrlo rodovine, marveč jo bo še poživilo in izboljšalo. — Skoro vsak dan vzame družba ženi kako domače delo, in vsak dan morajo prevzemati žene zunaj doma najrazličnejše opravke. Prav zato treba, da dobe te žene tudi zunaj hiše primeren vpliv. Saj gre za presrbo in vzgojo njih otrok, in tega ne morejo matere prepustiti brezbrizno kakršnim že oblastem ali ustanovam. Kjer gre za otroke, tam naj se sliši in posluša tudi materin glas. Prej tega materam ni bilo treba, čutile so se v varstvu moža dovolj ščitene. Sedaj pa ni moža, ni zaščite, in milijoni žen mroajo sedaj samostojno skrbeti za rodovinsko presrbo, čemer se bodo tudi privadile s težkim trudom in z obilnimi solzami. — Nova družina potrebuje novo mater. Minulost se ne vrne več, in obsojni smo, da živimo za sedanost in bodočnost. Beseda materina zunaj njene ozkega hišnega delokroga bo koristila več kakor pa domače delo. Delavčeva žena si mora priboriti vse pravice javnega življenja. To so preizkušnje, ki jih je vojna naprtila delavskim ženam, in čim prej bo žena vse to dobro razumela, tem prej si bo pridobila primeren vpliv na življenske oblike sedanje družbe. —

Razgled.

— **Hrvatska himna v Srbiji.** »Hrvatski Dnevnik« primaša: Neki Hrvat poroča iz Beograda, da so prej učili v Srbiji v tretjem in četrtem razredu peti hrvatsko himno. To je bilo predpisano v učnem načrtu, ato ni čudno, da pojejo sedaj v Srbiji otroci hrvatsko himno.

— **Rumunski študentje.** Kor. urad poroča: Dne 5. p. m. in naslednji dan je zboroval izredni kongres študentov, da se v zvezi z inteligenco izjavi o narodnem vprašanju. Udeležba je bila jako pičila. Pri zaključnih pouličnih demonstracijah je bilo med več sto udeležniki največ znanih priganjačev fuzionističnih strank.

— **Gimnazijska izkušnja pred vojaškim sodiščem.** Z Dunaja poročajo: Ruski voj. ujetnik B. Dovošev, ki zna popolnoma nemško, je posloval v svojem ujet. oddelku kot tolmač; užival je jako veliko ugodnosti. Nasproti straži je nastopal kot predstojnik; izrazil se je nekoč tako, da se je moral zagovarjati zaradi razžaljenja Veličanstva pred divizijskim sodiščem. V razpravi je obtoženec odločno zanikal, da bi bil rekel, za kar je bil obtožen. Skliceval se je na svoje simpatije nasproti Avstriji in na svojo izobrazbo, češ, da je izdelal gimnazijo in napravil maturo, da zato kaj tekega ne bi bil rekel. Več črnovojnikov je s krisego potrdilo, da se je res tako izrazil, kakor trdi obtožnica. Ker je sodni dvor dvomil o predizobrazbi obtoženca, je napravil voditelj razprave malo izkušnjo z njim. Zahteval je iz latinščine, naj sklanja besedo mensa; kandidat molči; ravno tako ni znal sklanjati filius, homo itd. Izkušnjo je voditelj razprave nato prekinil brez klasifikacije. Sodišče je prisodilo obtožencu tri leta težke ječe.

— **Milijonske zapuščine za otroke.** Zasebnik J. V. Heyne u Berlinu je mestu Krefeld zapustil 1.250.000 mark za podpiranje sirot ter bolnih in potrebnih prebivalcev okraja Essen. Vladni svetnik pustil en milijon mark za vzdrževanje in dr. Karel Hofman je mestu Berlinu zavzgojo nezakonskih otrok.

— **Staro slovansko mesto na severu.** Na otoku Rujanu (Rügen) se je svoje dni nahajalo slavno slovansko mesto Arkona (Arkun) s preslavnim svetiščem Svantovidom. Ta najbolj severno ležeča slovanska pokrajina je prebila marsikateri napad sosednih narodov. Dne 15. junija leta 1168. so bili Danci, ki so izvršili nakad na Arkono, ki so jo po dolgih in ljutih bojih premagali in porušili. Dandanes nosi slavnega slovanskega imena ime samo še 170i črevljev visoki stolp na nasprotnem obrežju, kamor so pribražali begunci z Rujana. Od leta 1827. je ta sezidani svetilnik visok 170 črevljev. — Sam otok Rujan se odlikuje z mnogimi pri-